

עומק הפשט

בס"ד, יום ג' פרשת מצורע ד' ניסן תשע"ט,
מאמר שבועי, בעניינא דיומא.

בירורי הלכה ופסקי דין אקטואליים, מפי גדולי
ופוסקי הדור שליט"א. לעורך לב המעיין, ואין
לסמוך על הדברים הלכה למעשה.

גליון נושא:

'ברכה על טבילת כלים'

אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וְצִוָּנוּ עַל טְבִילַת כְּלֵי

נפסק בשו"ע (יו"ד סימן קכ סעיפים א-ג) ישראל שקונה מגוי כלי סעודה העשויים ממתכת או זכוכית, אפילו הם חדשים חייב להטבילם כדין, במקוה או במעיין. ולפני הטבילה מברך ברוך אתה ד', אלקינו מלך העולם, אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וְצִוָּנוּ עַל טְבִילַת כְּלֵי, ואם טובל יותר מכלי אחד אומר: על טבילת כלים. ולדעת המאירי (ע"ז דף עה: ד"ה ברכה זו), גם בכלי אחד מברך על טבילת כלים. וכתב בערוך השלחן (ס"ק כב) שהמנהג הפשוט אצלנו שגם בכלי אחד מברך על טבילת כלים.

בביאור הגר"א (ס"ק ח) ציין את מקור הדין שהוא בתוספתא (פרק בתרא דברכות) ובגמ' (בכמה מקומות), שכתוב שם 'העושה כל המצות צריך לברך'.

1. המנהג בזמננו

ישראל שקונה כלים שיוצרו במפעלים בארץ ישראל שרובם בבעלות ישראל, נחלקו הדעות האם צריך להטבילם, וגם אם טובל לחומרא, אינו טעון ברכה.

הקונה כלים שיוצרו במפעלים בחו"ל שרובם בבעלות גויים, או מפעל בארץ ישראל שידוע שהוא בבעלות של גוי, הרבה נוהגים שגם בזמננו צריך לברך על הטבילה, מאידך יש שאין נוהגים לברך בזמננו על טבילת כלים. הטעמים למנהגים השונים יבוארו להלן.

יש לברר כמה דינים: כאשר ישראל קונה כלי שהיה בשותפות של ישראל עם גוי, האם חייב לטבול והאם מברך על טבילתו. ואם הדין שכלי שהיה של יהודי וגוי בשותפות אינו מברך על הטבילה, יש לדעת מה הדין כאשר קונים כלי שיוצר במפעל בבעלות של גוי, האם צריך לחשוש שיש לישראל מניות בחברה, ונמצא

'משיב כהלכה'

במדור זה מופיע שאלה שבועית בנושא הגיליון הבא, התשובות הנכונות ישולבו במידת האפשר בגיליון הקרוב, כל מי ששולח תשובה נכונה על השאלה נכנס להגרלה!

הפרס השבוע: 100 ₪

התשובות יתן לעורך עד יום ראשון הקרוב בערב (תשובה שתגיע אחרי יום ראשון תכנס להגרלה הבאה). בניית פסי המשיב (שם, סלפון, מקום לימוד) באותה האפשרות הבאה:

- ✓ בסלפון 02-53770852 שלוחה 4
- ✓ בעמודות 'נדריים פליס', קופת 'עומק הפשט'
- ✓ תיבת 'עומק הפשט' בחדר 'קול הלשון', ישיבת מיר ירושלים
- ✓ בפקס מספר 6507823-1532
- ✓ במייל 5047867@gmail.com

(ההגרלה על דעת רבני הטכון)

שאלה: מה טעם ומקור המנהג לא לנעול את הדלת בליל הסדר? ומה יעשה אדם שמפחד? ומה הדין בשומר על כסף של חבירו האם צריך לנעול מחשש גנבים?

כתב בספר המנהגים (הלכות פסח סימן ב) מנהג בכמה מקומות שאין נועלים החדרים שישנים בהם בליל הסדר משום שהוא 'ליל שימורים'.

מה יעשה אדם שמפחד שגם יכנסו גנבים לביתו, האם מותר לו לנעול, או שזה 'חסרון באמונה'?

ומה הדין בשומר על כסף חבירו האם חייב לנעול הדלת?

המדור השבוע נודב לעילוי נשמת אהוב תורה ולומדיה רבי מרדכי בן רבי מאיר ארביב זצ"ל נלב"ע יא אדר א' תשע"ט

שם הזוכה בהגרלת הגיליון הקודם (210) על סך 100 ₪
האברך החשוב רבי יחזקאל ברמן שליט"א ישיבת בריסק ירושלים

שהכלי יוצר בשותפות ישראל וגוי, או שלא נחשב שותפות מחמת המניות. וגם צריך להגדיר האם מניות דינו כשותפות או לא.

2. מצות טבילת כלים

בעלות גוי: נפסק בשו"ע (יו"ד סימן קכ סעיף י) ישראל שנתן כסף לגוי לעשות לו כלי, לדעת השו"ע בשם המרדכי לא צריך טבילה, ולדעת הרמ"א בשם הריצב"א צריך טבילה, ומכריע הרמ"א שיטבול מספק בלי ברכה. טעם הדבר מסביר הגר"א (ס"ק כו) גם לסוברים שחייב טבילה דאורייתא, מכל מקום חיוב ברכה רק מדרבנן, וספיקא לקולא.

שותפות ישראל וגוי: כתב הרמ"א (סימן קכ סעיפים י-יא) ישראל וגוי שייצרו כלי בשותפות, או שקנו כלי בשותפות, כל זמן שישראל וגוי עדיין שותפים בכלי, פטור מטבילה. קנה הישראל מהגוי את חלקו, חייב בטבילה. הש"ך (ס"ק כב), והפרי חדש (ס"ק לא) מפרשים את כוונת הרמ"א, שצריך טבילה בברכה. ובביאור הגר"א (ס"ק כח) מסביר את טעם הדבר ששותפות

הגוי דינו כבעלות גמורה של הגוי, ולכן אם הישראל קנה אותו ממנו אחר כך חייב טבילה. וכעין זה ביאר בחידושי החתם סופר (מודפס בסוף שו"ע פרידמן, על סימן קכ סעיף י), שמקצת הכסף של הגוי, נותן לו שותפות בכל הכלי כמו הישראל, ולכן כאשר הישראל קונה את חלק הגוי, חייב להטבילו בברכה.

מאידך הט"ז (ס"ק יב ד"ה ומ"ש, וס"ק יג) חולק, ומוכיח מהמשך דברי הרמ"א שטעון טבילה בלי ברכה. וכן נוקט בשו"ת שואל ומשיב (מהדורה קמא חלק ב סימן עג) ובפרי תואר (סימן קכ ס"ק יב), שיטבול בלא ברכה. כמבואר בתוס' (עבודה זרה דף עה: ד"ה אי), לגבי ישראל שנתן כלי לאומן גוי לתקנו, אפילו למ"ד אומן קונה בשבח כלי אין צריך טבילה, כיון שאינו דומה למעשה שהיה במדין ששם הכלים עצמם היו של מדין. לפי זה, גם כאשר הכלים בשותפות של יהודי וגוי, אינו כמעשה שהיה במדין, שהיה שייך למדין לבד, בלי שותפות ישראל.

1. האם מניות דינו כשותפות?

חברה בע"מ: מזמן המצאת חברת בע"מ ושותפות עמיתים על ידי מניות בחברה, התחבטו הפוסקים מקדמת דנא איך להגדיר את המניות, האם דינו כשותפות רגילה או לא. ונדון זה נוגע להרבה עניינים כמו - הלוואה בריבית, חמץ בפסח, חילול שבת, ועוד. ולגבי חיוב טבילת כלים, צריך לדון לפי השיטות שכלי שהיה בשותפות של ישראל ונכרי טובל בלא ברכה, מה הדין במפעל ייצור כלים שהוא בבעלות גוי, ויש לישראל מניות בודדות בחברה, האם דינו כשותפות ישראל וגוי, או דלמא נחשב שהגוי בעלים מוחלט.

דעת הגר"ר שמואל הלוי וואזנר זצ"ל (שבט הלוי חלק ה סימן קעב) שבעלי מניות לא נחשבים שותפים, ומנהלי החברה שיש להם שליטה על ידי רוב מניות הם הבעלים. וכן הורה אחד מגדולי הוראה שליט"א שגם אם לרוכש המניות יש זכות הצבעה, עדיין לא נחשב בעלים על הכלים שמיוצרים בקו הייצור של המפעל.

דעת הגר"ש אלישיב זצ"ל (קובץ תשובות חלק ג סימן קכד, נתיבות שלום סימן קעג סעיף ט אות מב), שרק אם יש לו זכות הצבעה נחשב שותף, וכן דעת הגר"ר ניסים קרליץ שליט"א (חוט שני עמוד ג) לענין טבילת כלים שיש לחלק בין בעלי מניות שיש להם זכות הצבעה שדינם כבעלים, אבל בעלי מניות שאין להם זכות הצבעה, הם פחות מ'אומן קונה בשבח כלי', ואינם נחשבים שותפים. והוסיף בנתיבות שלום, למרות שהחוק מעניק זכות לבעלי מניות בודדים, להתאגד יחד ולהשפיע על החלטות החברה, נמצא שכל מניה בודדת

יש בה זכות בעצם לקבל שליטה בחברה, מכל מקום כל זמן שלא התאגדו, ולפי סכום המניות הקטן הנוכחי ניכר שאינו מתכוון להיות שותף בניהול החברה, דינו כבעל מניה שאין לו זכות הצבעה, ואין דינו כשותף. וכן הורה הג"ר יצחק יעקב ויס זצ"ל (שו"ת מנחת יצחק חלק ג סימן א) לגבי הלוואה בריבית בחברה בע"מ, שישראל שקנה מניות בחברה לא נחשב שותף ואין לו דין בעלים על המעות להיחשב שהלווה את מעותיו בריבית, כיון שיש לו רק חלק מועט בחברה, ואין לו זכות הבעת דעה בחברה ואין דעתו להיות שותף בניהול החברה.

מאידך לדעת הג"ר מנשה קליין זצ"ל (שו"ת משנה הלכות חלק ו סימן רעז ד"ה ולפי זה), והג"ר משה שטרנבוך שליט"א (מועדים וזמנים חלק ג סימן קסט הערה א), בעלי מניות דינם שותפים גמורים ככל השותפות שבעולם.

ושמעתי בשם הג"ר יעקב ישעיה בלויא זצ"ל, וכן דעת חכמי הוראה שליט"א, שאם יש ליהודי מניות במפעל אך אין לו שום שייכות למפעל מה ואיך לייצר, אין המניות נחשב כשותפות, כי אם עסקים בכסף ותו לא, והכלים חייבים טבילה בברכה, אבל אם יש ליהודי חלק ניכר במפעל, ויש לו דעה בניהול העסק, דינו כשותפות של ישראל עם הגוי ויטבול בלי ברכה. ואם אינו יודע הולכים אחר הרוב וחייב טבילה בברכה.

2. הוראת הפוסקים

שותפות: נחלקו פוסקי זמננו בהוראה למעשה, האם יש לחוש שהמפעל הוא בשותפות של ישראל וגוי, ולחוש לדעות שאין מברכים על שותפות, הוראת החזו"א זצ"ל (דמאי סימן ד ס"ק ב ד"ה ואיסור, חוט שני עמוד כ), שכלי המיוצר בחו"ל במקום שרובם גויים, חייב טבילה בברכה, ואין חוששים אולי המפעל בבעלות ישראל, אבל אם הכלי מגיע ממקום שיש ספק השקול האם הוא בבעלות ישראל או בבעלות גוי, יטבול בלי ברכה, ולכן הקונה כלי שיוצר במדינה שאין מצוי שם רוב ישראל, יטבול בברכה. וכן דעת הגרי"ש אלישיב זצ"ל (טבילת כלים כהלכתה קונטרס פסקי הגרי"ש אות מ-סט), שאם יש שותפות לישראל ולנכרי יש לטבול ללא ברכה, ולכן האם מפעל ייצור הכלים הוא במדינה שמצוי שם יהודים, יטבול בלא ברכה, אבל אם הכלי יוצר במדינה שלא מצוי שם יהודים כמו במזרח הרחוק, יטבול בברכה.

וכן הורה הגר"נ קרליץ שליט"א (חוט שני טבילת כלים עמוד נ) שכיון שנחלקו הפוסקים מה הדין בשותפות, אם יש שותפות של ישראל וגוי יטבול בלי ברכה, וכן במקום שיש חשש של מניות בעלי זכות הצבעה, אבל במניות שאין להם זכות הצבעה שהם פחות מאומן קונה בשבח כלי לא נחשב שותפות. ושמעתי בשם הג"ר שלמה זלמן אויערבאך זצ"ל שאמר לתלמידיו בישיבת קול תורה, שיש להטביל ללא ברכה מחשש שותפות של ישראל, ורק אם קונה כלי מגוי חייב טבילה בברכה. וכעין זה שמעתי מבני משפחת הג"ר יעקב ישראל קיינבסקי זצ"ל שכך מקובל במשפחה בשמו, לטבול בלי ברכה.

מאידך דעת הג"ר משה שטרנבוך שליט"א (תשובות והנהגות חלק ב סימן תט, חלק ג סימן רנט) והג"ר צבי ובר שליט"א, שיטבול בברכה. וכן דעת ודעת הג"ר יצחק מרדכי הכהן רובין שליט"א (במאמרו בספר טבילת כלים כהלכתה אות ח) שלמעשה צריך לברך, שיש כמה צירופים לחייב ברכה. א. הולכים אחר הרוב, ואין סיבה לחוש למיעוט שאינו מצוי שהמפעל בבעלות ישראל. ב. גם אם יש שותפות לישראל במניות החברה, בדרך כלל מדובר באחוז קטן ומזערי שלא מעניק לו זכות הצבעה בחברה. ג. גם אם יש לו אחוז ניכר שנותן לו זכות הצבעה, מעיקר הדין נוקטים להלכה שכלי שהיה בשותפות ישראל וגוי, וקנאו ישראל, חייב טבילה בברכה.

3. מנהג הספרדים

תמצית הוראת הג"ר עובדיה יוסף זצ"ל (ילקוט יוסף כשרות במטבח המודרני עמוד שס), גם בזמננו הקונה כלים ממפעל של גויים, או אפילו ממפעל של ישראל, אם המוכר הוא גוי, טובל ומברך 'על טבילת כלים'. ובכלי שיש בו ספק אם חייב בטבילה, יטביל עמו כלי אחר שחייב ודאי בטבילה, ויברך על טבילת כלים. ואם אין לו כלי שחייב ודאי, יטבול בלי ברכה.

ולגבי תבניות חד פעמי הורה הג"ר עובדיה יוסף זצ"ל (חזון עובדיה שבת ב עמוד נו, ילקוט יוסף ספירת העומר עמוד תקיח ואילך, יביע אומר חלק ז יו"ד סימן ט), שצריכים טבילה בלי ברכה, כיון שהוא כלי גמור לגבי נטילת ידים וקידוש והבדלה. ובמקום צורך גדול, יש להקל שלא להצריך טבילה לכלים חד-פעמי, כיון שהוא מאלומיניום או נירוסטה דק מאוד ונזרק מיד אחרי השימוש, ומעוד טעמים. לפי זה, מן הראוי שגופי

הכשרות, יתנו בשעת מתן ההכשר למכור את המפעלים של ייצור התבניות בשותפות לישראל, ובכך יפטרו מטבילה לכל הדעות.

הקונה קופסאות שימורים או בקבוקי בירה מגוי, לא חייב לערות המאכל או המשקה לכלי אחר, כיון שנחשב 'שב ואל תעשה' ואינו נחשב שימוש בלי טבילה, כמו שכתב מהרי"ל דיסקין (קו"א אות קלו), ועוד משום הסברא שהוא אינו מעוניין לקנות דבר איסור, כמבואר בשו"ת משנה הלכות (חלק ד סימן קז). ולדעת הג"ר בן ציון אבא שאול זצ"ל (שו"ת אור לציון חלק א סימן כד), אפילו בשימוש חוזר פטור מטבילה, כי המפעל מייצר אותו לשימוש בודד, ומחשבת ישראל מחשיבו לכלי ונוצר ברשות ישראל.

סיכום הגיליון:

4. דינים העולים

טבילת כלים: ישראל שקונה כלי סעודה העשויים ממתכת או זכוכית, שנוצרו על ידי גוי, או נוצרו על ידי ישראל, והמוכר הוא גוי, אפילו כלים חדשים, חייב טבילה במקוה או במעין, ומברך ברוך אתה ד', אלקינו מלך העולם, אשר קדשנו במצותיו וצונו על טבילת כלי, ואם טובל יותר מכלי אחד אומר: על טבילת כלים. ויש אומרים שגם בכלי אחד מברך על טבילת כלים.

שותפות: כלי שהיה בשותפות ישראל וגוי, וקנה הישראל מהגוי את חלקו, חייב טבילה. לרוב הפוסקים צריך לטבול בברכה, ויש אומרים שיטבול בלא ברכה.

מניות: חברה של גויים שיש בה מניות של יהודי, נחלקו פוסקי זמננו מה דינו, יש אומרים שקצת מניות לא נחשב שותפות. יש אומרים שאפילו מניה בודדת דינה כשותפות, ויש מחלקים שאם יש לו זכות הצבעה בהנהלת המפעל נחשב שותף, ואם אין לו זכות הצבעה לא נחשב שותף.

בזמננו: הקונה כלים שיוצרו בארץ ישראל, גם אם טובל לחומרא, אינו מברך. הקונה כלים שנוצרו במדינות שמצוי שם יהודים כגון באמריקה, ויש ספק השקול אם המפעל בבעלות ישראל או בבעלות גוי, יטבול בלי ברכה.

ספק: הקונה כלים שנוצרו במדינות שאין מצוי שם ישראל, מנהג רוב ישראל לטבול בברכה (כיון שהרוב גויים, מניה בודדת אינו בעלות, שותפות ישראל וגוי להלכה חייב טבילה בברכה). ויש שאין מברכים כלל בזמננו על טבילת כלים (מניה בודדת דינו כשותפות, שותפות ישראל וגוי אין מברכים מספק).

עצה טובה: עצה טובה לצאת מידי כל הספקות, יקנה אצל גוי כמות כלים קטנים שוודאי חייבים ברכה, וכל פעם בטבילה יקח אחד ויברך עליו 'על טבילת כלים', ויפטור את שאר הכלים.

עומק הפשט'

נייד: 052-7687405 | פקס: 02-6507823 | 5047867@gmail.com

הנושא לשבוע הבא:

ליל הסדר משומר מן המזיקים

אפשרות להנצחה; לע"נ, לרפו"ש, לישועה, וכדומה!

ניתן לשלוח - רעיונות ותיקונים, הוספות והערות, להגדיל תורה ולהאדירה.

אפשר לתרום עבור הוצאת הגיליונות בעמדות הממוחשבות של 'נדרים פלוס' ו'קהילות' ברחבי הארץ, תחת המדור 'קופות נוספות' לפי החיפוש: 'עומק הפשט'.
וכן בקו הצדקה 073-2757000 יש להקיש עבור קוד 1529.

זכות הופעת הגיליון

לעילוי נשמת איש יקר
יצדיק משמח אלקים ואדם
הרב החסיד רבי אברהם בן
רבי בן ציון קלצקין זצ"ל
נלב"ע יום ראשון פרשת
תזריע כ"ד אדר ב' תשע"ט,
ת.נ.צ.ב.ה.

הונצח על ידי בני
המשפחה שליט"א

הגיליון הוקדש לע"נ
נתן נטע ב"ר אהרן
זצ"ל ת.נ.צ.ב.ה.
הונצח על ידי בני
המשפחה שליט"א